

بازتاب موسیقی و اصطلاحات آن در دیوان ناصر خسرو

مریم حقی

استادیار دانشگاه پیام نور مرکز خوانسار

چکیده

ابومعین ناصر خسرو قبادیانی بلخی (۳۹۴-۴۸۱ ه. ق) حکیم، فیلسوف و شاعر مشهور قرن پنجم هجری است که به گواهی آثارش با بسیاری از علوم رایج زمان خود همچون کلام، فلسفه، طب، نجوم، ریاضی، موسیقی و ... آشنایی داشته است. موسیقی و اصطلاحات مربوط به آن از جمله انواع سازها و الحان موسیقی بارها در دیوان ناصر خسرو به کار رفته است. از آنجا که ناصر خسرو مبلغ دین اسماعیلیه و زاهدی متشرع است، نگاهی منفی همراه با نکوهش و استخفاف به موسیقی و طرب دارد و غالباً آن را در تقابل با علم و حکمت آورده است. او مکرراً خود را از دوستی با اهل طرب و سرود مبری دانسته است و از توجه و اقبال فراوان مردم زمان خود به موسیقی و مطربان انتقاد و شکایت کرده است. ویژگی بارز و چشمگیر ابیات انتقادی ناصر خسرو در این حوزه تقابلهایی است که گاه در یک بیت و گاه در دو بیت میان موسیقی و وابسته‌های آن از سویی و دین و مظاهر آن از سوی دیگر برقرار کرده است. هدف از نگارش این مقاله بررسی جایگاه و کارکرد موسیقی و اصطلاحات مربوط به آن در دیوان ناصر خسرو است.

کلیدواژه‌ها: اصطلاحات موسیقی، ناصر خسرو، شعر انتقادی